

Devadesátá léta očima mladých lidí

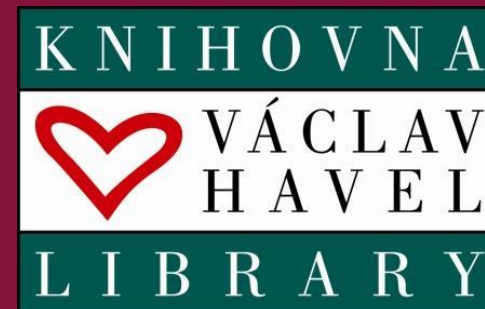
Výzkumná zpráva



5. února 2025

Zadavatel:

Knihovna Václava Havla



Za podpory



Zpracovatel:

STEM, z.ú.

www.stem.cz

Obsah

Shrnutí.....	3
Metodika kvantitativního výzkumu.....	5
Spontánní asociace mladých lidí s 90. lety.....	6
Znalosti mladých lidí o 90. letech a školní výuka	16
Co se stalo (a nestalo) v devadesátkách: test znalostí.....	24
90. léta v rodinných vzpomínkách	28
Postoje mladých lidí ke společenským změnám 90. let.....	34

Shrnutí 1/2

- Mladí lidé ve věku 15–20 let mají s **devadesátkami** spojené **velmi různorodé věci**, představy, různé obrazy. Nejčastěji zmiňují politické a společenské změny, jako byl pád komunismu, sametová revoluce a přechod k demokracii. Další asociace směřují k typickým kulturním a módním trendům nebo životnímu stylu (např. pestré barvy, specifické účesy a oblečení, džíny „zvonáče“ nebo bohatý noční život, diskotéky). Část mladých lidí spojuje toto období také s hudbou, konkrétními filmy nebo seriály. Negativní asociace se týkají zvýšené kriminality a korupce, symbolizované např. orlickými vraždami.
- Jednoznačně nejčastěji **osobností** asociovanou s 90. lety je pro mladé lidi **Václav Havel**. Výrazně méně často to jsou jiní politici jako Václav Klaus nebo Miloš Zeman. Další uváděné osobnosti opět pokrývají širokou škálu oblastí, jde o jména kulturních osobností, hudebníků, herců jak českých, tak zahraničních, ale i jména spjatá s kriminálními kauzami.
- Nejčastěji uváděnými **informačními zdroji** o 90. letech jsou vyprávění a vzpomínky rodinných příslušníků nebo školní výuka.
- Většina mladých lidí hodnotí své **znalosti** o 90. letech jako základní. Přibližně třetina z nich je se svou úrovní znalostí spokojená, ale další významná skupina by se o tomto období ráda dozvěděla více. Pouze menšina uvádí, že o 90. letech téměř nic neví a ani necítí potřebu své znalosti zlepšit.
- Ve **škole** se tomuto období věnovala většina respondentů spíše povrchně – jen malá část mladých hodnotí školní výklad jako důkladný. A přitom jednoznačná většina mladých lidí považuje za důležité, aby 90. léta byla **pevnou součástí školních osnov** při výuce dějepisu. Poptávka po informacích z období 90. let je tedy mezi mladými lidmi zřejmá a vychází z převažujícího přesvědčení, že vývoj v tomto období má stále vliv i na současné dění.
- Z testu vybraných znalostí vychází mladá generace poměrně úspěšně, i když jistota v odpovědích není až tak silná, často pomáhá odhad, které události se mohly stát v 90. letech. Zajímavé je časté umístění vstupu do Evropské unie do 90. let.

Shrnutí 2/2

- Téměř dvě pětiny mladých lidí uvedly, že se na devadesátá léta u nich doma vzpomíná v dobrém. Polovina mladých lidí popisuje **vzpomínky svých rodičů** nebo prarodičů jako situačně nebo tematicky podmíněné. Jen kritické vzpomínky na období po sametové revoluci připouští pouze malá část (5 %) respondentů.
- Na **společenské změny**, ke kterým došlo v 90. letech, se mladá generace dívá převážně pozitivně, přičemž oceňuje zejména demokratické změny, ale reflektuje i určité problémy, které tato doba přinesla. Jednoznačně nejvíce mladých lidí považuje za pozitivní přínos otevření hranic a možnost cestování, které vnímají jako symbol svobody. Velmi pozitivně také hodnotí rozvoj svobodných médií, jež jsou spojována s možností volného přístupu k informacím. Dalším významným kladným dopadem je podle mladých správná zahraniční orientace země, která zahrnovala přípravy na vstup do NATO a EU a obecně směřování na Západ. Z pohledu demokratizace společnosti mladí oceňují vznik a rozvoj občanských spolků a neziskových organizací, které umožnily širší zapojení lidí do veřejného života. Pozitivně také vnímají ustavení demokratických struktur, které podle jejich názoru dodnes dobře fungují.
- V otázce **ekonomické transformace** je mladá generace kritičtější. Mnozí respondenti vnímají 90. léta jako období, které sice přineslo rychlé reformy, ale zároveň vedlo k výrazným sociálním nerovnostem. Nadpoloviční většina respondentů spojuje toto období s korupcí a osobním obohacováním některých veřejných činitelů. Polovina mladých lidí se domnívá, že majetek se nespravedlivě koncentroval v rukou několika málo jedinců a že tyto nerovnosti ovlivňují společnost dodnes. Pro mladé je chování politiků v 90. letech jedním z negativních symbolů doby, který má podle nich stále dopad na současnou politiku.
- Pohledy na společenské změny 90. let se liší podle typu vzdělání. Studenti a studentky gymnázií a vysokých škol častěji oceňují demokratické přínosy této éry, ale zároveň jsou kritičtější k ekonomické transformaci a korupci. Naopak studenti odborných učilišť méně často vyjadřují nadšení pro demokratické hodnoty a svobody, ale také méně kritizují negativní jevy.

Metodika kvantitativního výzkumu

Výzkumná zpráva vznikla na základě unikátního výzkumu realizovaného pro neziskovou organizaci Knihovna Václava Havla.

Výzkum cílil na mladé lidi ve věku 15–20 let, zjišťoval jejich povědomí o 90. letech a znalosti a asociace s touto dobou spojené.

Obsah dotazníku a znění otázek byly konzultovány se zadavatelem a před zahájením dotazování bylo ověřeno, že otázky jsou srozumitelné s ohledem na specifika cílové skupiny.

Základní parametry výzkumu	
Typ výzkumu	Kvótně reprezentativní výzkum pro danou cílovou skupinu
Reprezentovaná populace	Obyvatelé ČR ve věku 15-20 let
Způsob sběru dat	Online (CAWI) dotazování realizované prostřednictvím Českého národního panelu
Termín dotazování a velikost výběrového souboru	1. – 9. listopadu 2024: N = 1001
Základní kvóty	Pohlaví, věková skupina (15-17, 18-20 let), typ školy, velikost místa bydliště, kraj

KAPITOLA 1

Spontánní asociace mladých lidí s 90. lety

Když se řekne „devadesátky“...(1/2)

Když se řekne „devadesátky“, nejčastěji se mladým lidem ve věku 15–20 let vybaví změna režimu, politická transformace země, pád komunismu, sametová revoluce nebo nástup demokracie, nově nabytá svoboda, volnost a první uvolnění.

Další časté asociace jsou spojeny s módou a životním stylem: mezi odpověďmi se objevují konkrétní módní trendy, oděvy, pestré barvy, účesy a líčení spojené s touto érou. Část odpovědí spojovala devadesátky s bohatým nočním životem, například diskotékami a party nebo třeba byly uvedeny konkrétní typy aut.

Třetí skupinu tvoří asociace spojené s kulturou obecně nebo kulturními fenomény, hudbou, filmy nebo seriály, případně televizními stanicemi.

Část mladých lidí uvedla jako první asociaci negativní jevy, chaos, zvýšenou míru kriminality. Často se objevovaly pojmy jako mafie, vraždy a korupce (z konkrétních případů hlavně orlické vraždy).

Z konkrétních osobností byl nejčastěji zmiňován Václav Havel, v menší míře pak i další politici tehdejší doby (například Václav Klaus) nebo osobnosti z kultury (Michal David, Karel Gott).

„Co se Vám vybaví, když se řekne „devadesátky“, 90. léta v České republice? Napište nám prosím slova, přídavná jména, události nebo cokoliv Vás ve spojitosti s tímto obdobím napadá jako první.“ (kódované odpovědi z otevřené otázky v %)



Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Když se řekne „devadesátky“...(2/2)



Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Když se řekne „devadesátky“: osobnosti... 1/2

Když se zaměříme přímo na osobnosti asociované s „devadesátkami“, vybaví se mladým lidem jasně nejčastěji Václav Havel – uvedly jej dvě pětiny dotázaných. Častěji jej jmenovali gymnazisté a studenti vysokých škol či VOŠ.

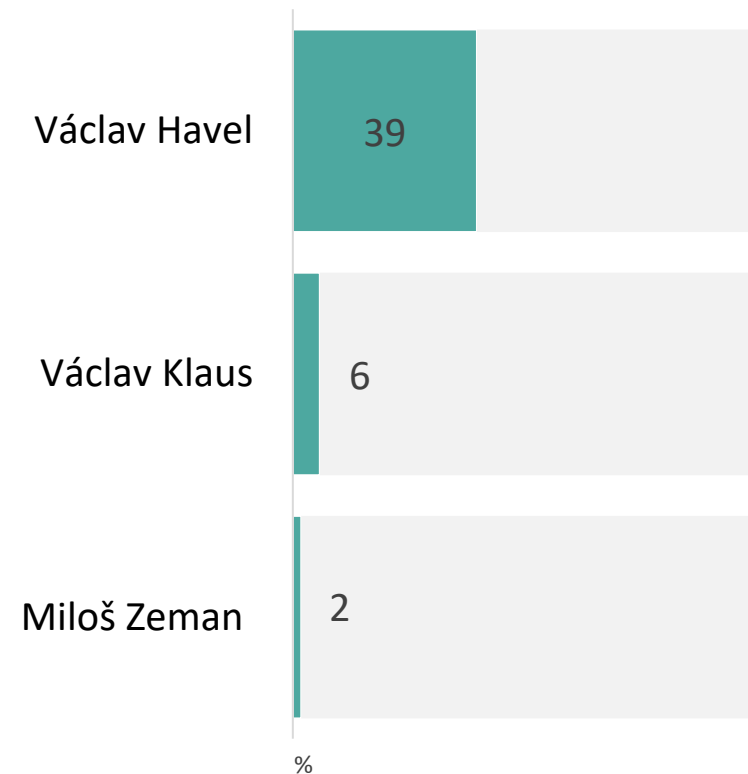
Z politických osobností byl uváděn ještě Václav Klaus nebo Miloš Zeman, ale již jasně menším podílem mladých lidí.

Silnou asociaci s 90. léty představuje dále osobnost Karla Gotta nebo Michala Davida.

Další jména pak byla uváděna už jen v nízkých počtech případů, šlo o širokou škálu osobností, často z kulturní sféry, hlavně populární hudby. Objevila se například jména Michael Jackson, Kurt Cobain, princezna Diana, Ivan Jonák, František Mrázek, Jaromír Jágr, Lucie Bílá, Hana Zagorová, ale třeba i Elvis Presley nebo T. G. Masaryk.

Pětina respondentů si nevzpomněla na žádnou osobnost, kterou by měli spojenou s devadesátkami (častěji jde o mladé lidi, jejichž rodiče dosáhli nižšího vzdělání).

**„Když se řekne „devadesátky“, vybaví se Vám nějaká osobnost nebo osobnosti? Koho si s tímto obdobím nejvíc spojíte?“
(vybrané odpovědi z otevřené otázky v %)**



Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Kulturní asociace

V otázce mířící na konkrétní kulturní reference a odkazy z 90. let mladí Češi a Češky nejčastěji zmiňovali zpěváka Karla Gotta. Z české filmové tvorby patřil k velmi často zmiňovaným film *Pelíšky*, v menší míře pak *Discopříběh*. Z osobností české hudební scény se, stejně jako v předchozích otázkách, často objevovalo jméno Michala Davida. Ze zahraniční hudební scény byl pak nejčastěji zmiňován Michael Jackson. Z českých kapel respondenti a respondentky zmiňovali především Lucii nebo Kabát. Jeden ze seriálů, který se v odpovědích objevil méně často než předchozí zmínky, byl americký *Beverly Hills 90210*. Z oblasti módy pak byly často zmiňovány kalhoty do zvonu, tzv. „zvonáče“, a džíny obecně. Zhruba čtvrtina respondentů v tomto případě uvedla, že si nic nevybavuje.

„Vybavíte si nějakou hudbu, film, seriál, módu nebo jiné věci, které byly v Česku populární v 90. letech? Napište nám je prosím.“



Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Důležité zdroje znalostí o 90. letech

Třipětinová většina mladé generace uvádí, že se o 90. letech nejvíce dozvěděla doma od rodiny. Podobný podíl získal informace ve škole.

Zhruba dvě pětiny respondentů pak čerpají informace také z filmů a seriálů, častěji mladí dospělí ve věku 18–20 let a spíše ženy.

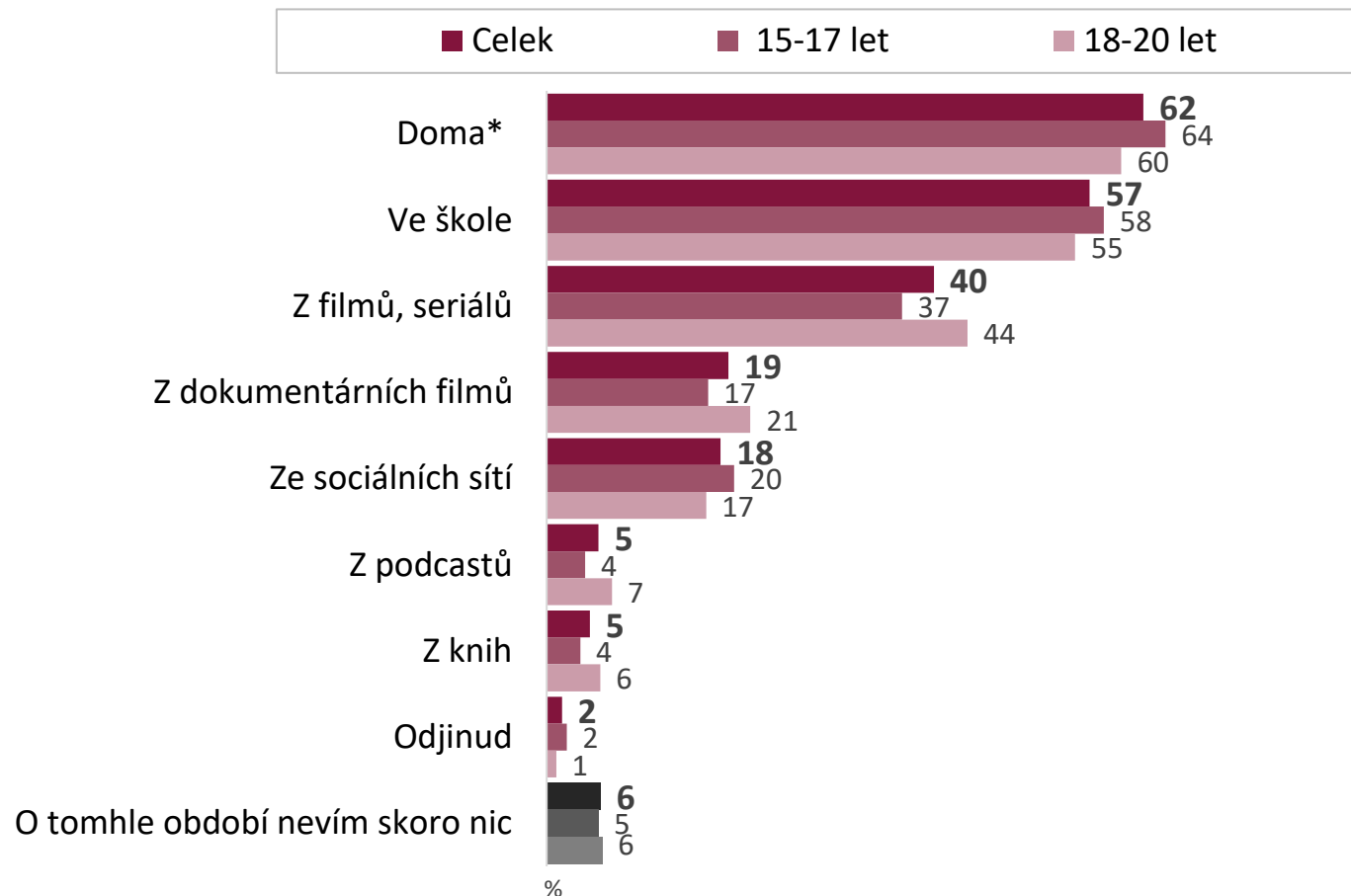
Pětina označila za důležité zdroje dokumenty (častěji muži) nebo sociální sítě.

Pouze malá část mladých lidí zmínila podcasty a knihy.

Jen málo respondentů a respondentek pak přiznalo, že o tomto období nemá téměř žádné informace.

**(od příbuzných, dalších rodinných příslušníků)*

„Kde nebo od koho jste se toho o 90. letech v Česku zatím dozvěděl/a nejvíce? Prosím vyberte maximálně tři nejdůležitější možnosti.“



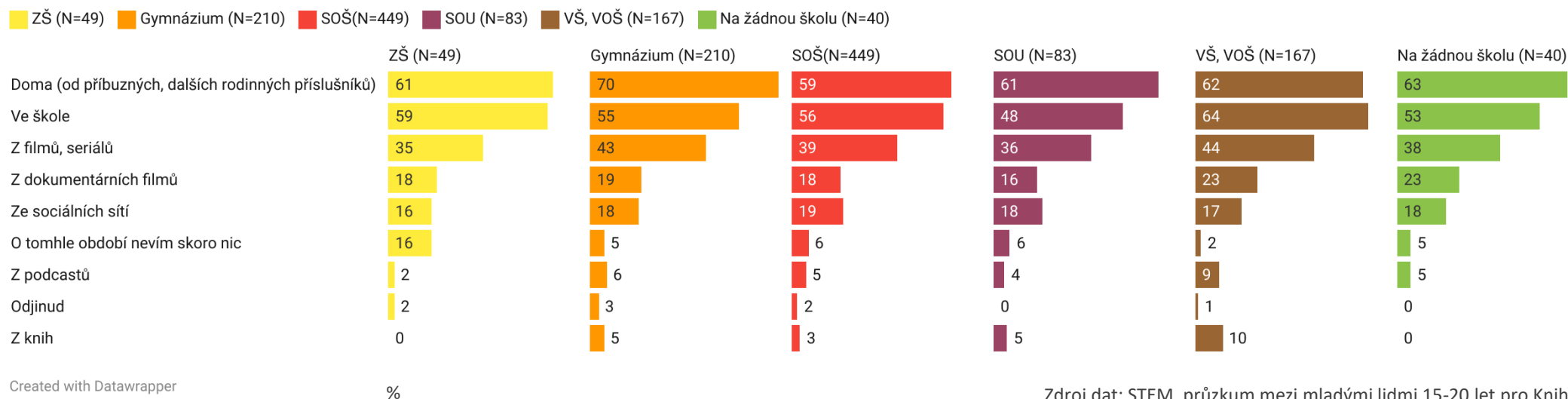
Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Důležité zdroje znalostí o 90. letech podle typu školy

Hlavní zdroje znalostí o 90. letech se podle typu aktuálně navštěvované školy v mnoha ohledech neliší. Napříč skupinami podle typu školy zůstávají nejdůležitějšími zdroji vyprávění z domova a škola. Rodinné vzpomínky však o něco častěji uvádějí studenti a studentky gymnázia. Společně s vysokoškoly a studenty VOŠ také častěji zmiňují filmy a seriály jako významný zdroj.

Studenti vysokých škol a VOŠ pak oproti ostatním skupinám častěji uvádějí podcasty a knihy, byť tyto zdroje pro ně zůstávají stále menšinovou možností.

„Kde nebo od koho jste se toho o 90. letech v Česku zatím dozvěděl/a nejvíce? Prosím vyberte maximálně tři nejdůležitější možnosti.“



Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

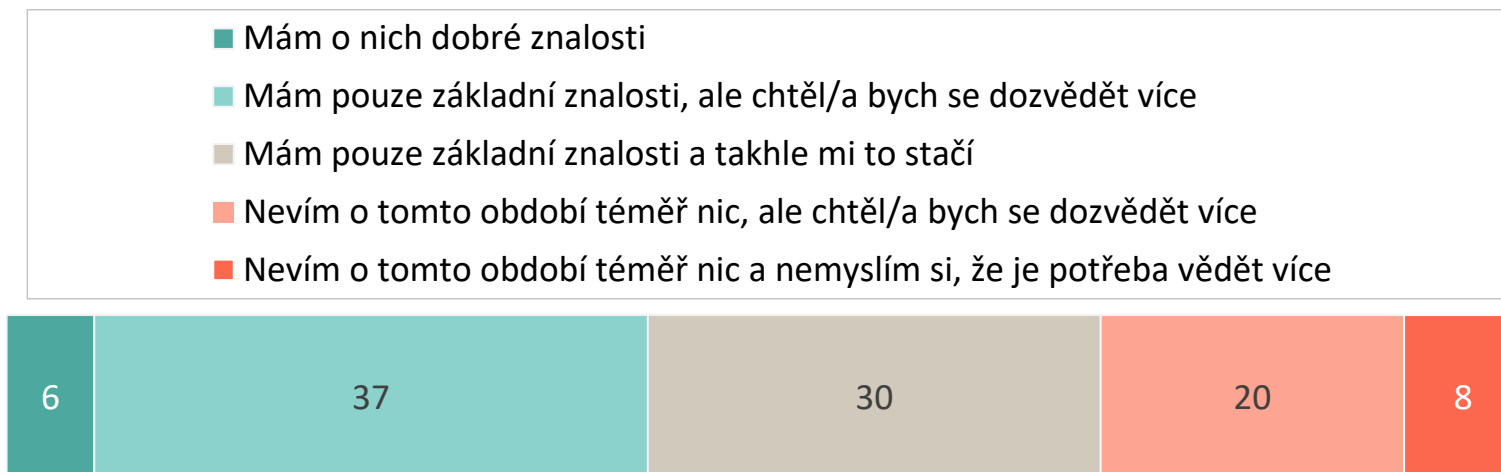
Znalosti mladých lidí o 90. letech a školní výuka

Hodnocení vlastních znalostí o 90. letech

Pouze malá část mladších lidí je natolik sebevědomá a uvádí, že má o 90. letech dobré znalosti (6 %). Podstatně větší podíl, necelé dvě pětiny mladých lidí, hodnotí své znalosti jako základní a zároveň by se o tomto období rádi dozvěděli více. Více by se chtěla dozvědět také pětina těch, kteří o tomto období dle svých odhadů neví téměř nic.

Zhruba tři desetiny mladých lidí své znalosti rovněž hodnotí jako základní, jsou s nimi ale spokojeni. Pouze 8 % z těch, kteří přiznali, že o tomto období téměř nic nevědí, uvedlo, že tyto znalosti nepovažují za potřebné.

„Jak byste ohodnotil/a svoje znalosti o 90. letech?“



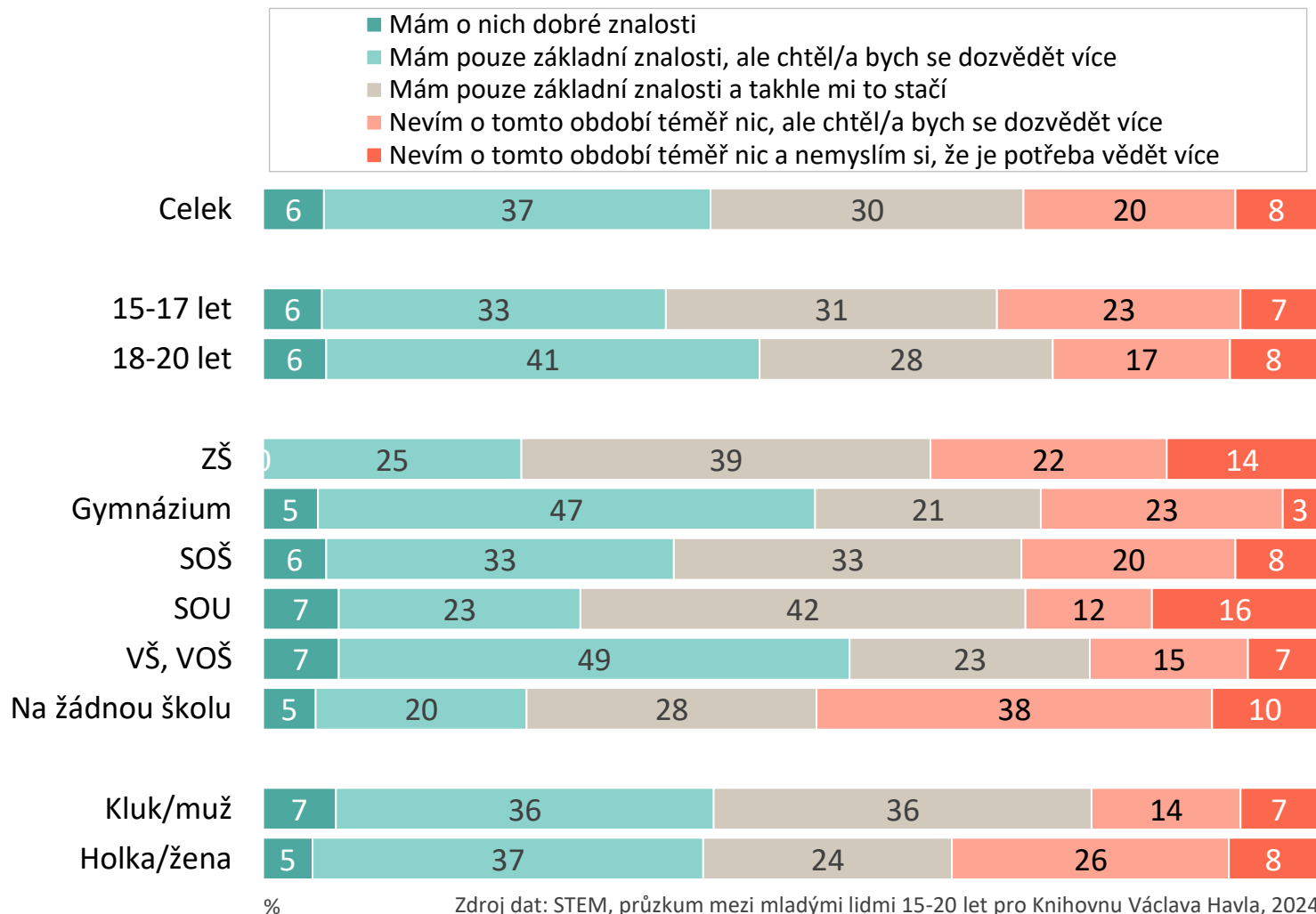
%

Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Rozdíly v sebehodnocení znalostí o 90. letech

Častěji hodnotí své znalosti jako základní a zároveň s ochotou dozvědět se více mladí dospělí ve věku 18–20 let. Z pohledu aktuálně navštěvované školy tento postoj převládá u gymnazistů a studentů vysokých škol či VOŠ. Naopak menší potřebu dozvědět se více, i přes téměř žádné povědomí o tomto období, mají studenti učilišť a žáci základních škol. Mezi těmito skupinami je zároveň vyšší podíl respondentů, kteří uvádějí, že považují své základní znalosti o tomto období za dostačující. Tento názor také častěji vyjadřují muži ve srovnání se ženami.

„Jak byste ohodnotil/a svoje znalosti o 90. letech?“



90. léta ve školní výuce

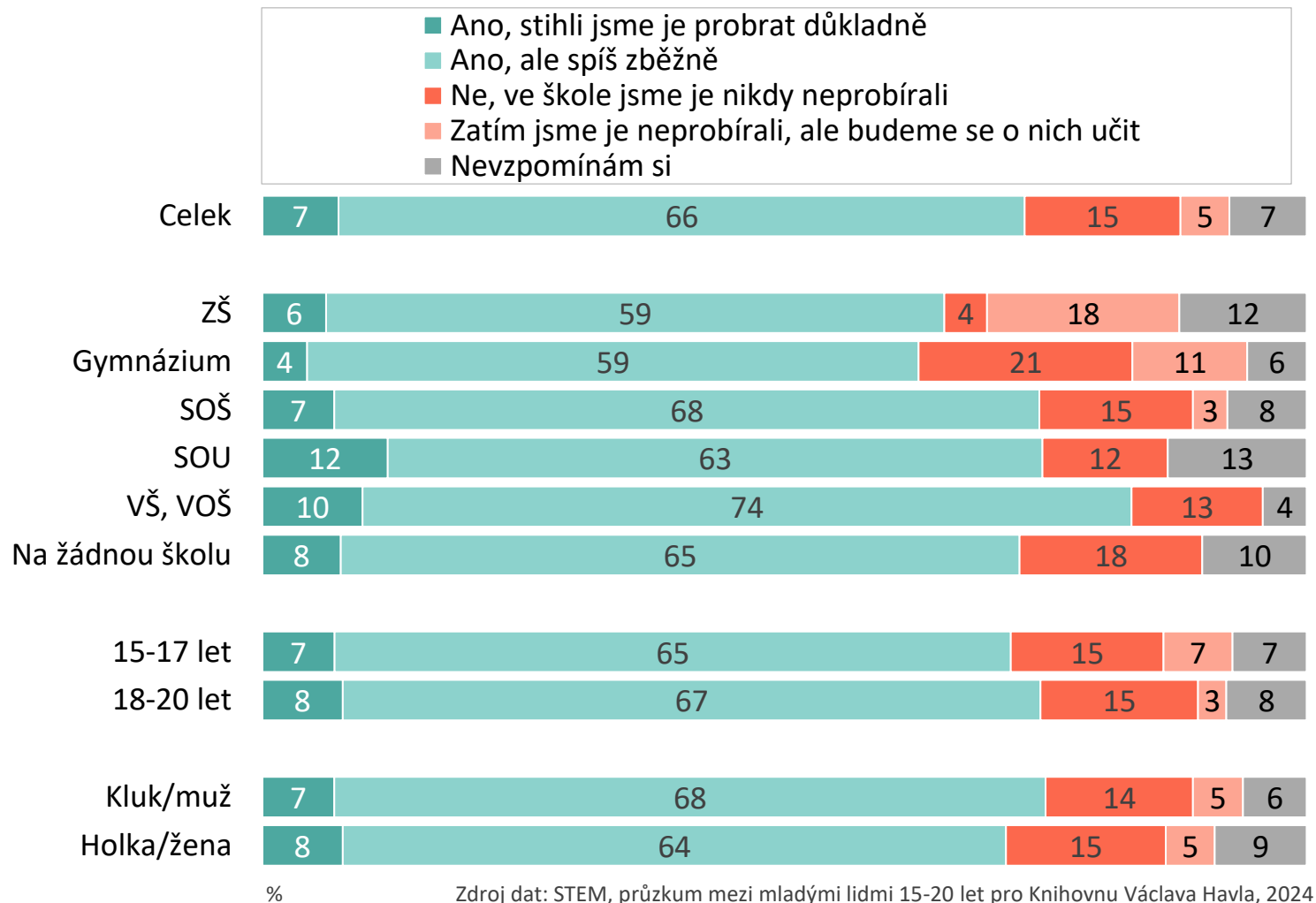
Dvoutřetinová většina mladých lidí má zkušenost pouze se zběžnou školní výukou, která byla období 90. let věnována. Necelá desetina označuje výklad k 90. letům jako důkladný (mírně častěji jde o žáky a žákyně odborných učilišť).

Na druhou stranu 15 % mladých lidí přímo uvádí, že se tématu ve škole nikdy nevěnovali a 7 % čeká, že se tak ještě stane (nepřekvapivě jde častěji o žáky ZŠ). Poměrně znepokojivá jsou vyjádření studentů a studentek gymnázií, kdy pětina z nich říká, že 90. léta nikdy neprobírali (a také nejvyšší podíl oproti ostatním hodnotí výuku jako důkladnou).

Studenti a studentky VŠ ještě častěji než ostatní označují zpětně školní výuku k období 90. let za povrchní.

Rozdíly podle věku nebo pohlaví nejsou zásadní.

„Probírali jste někdy 90. léta ve škole?“



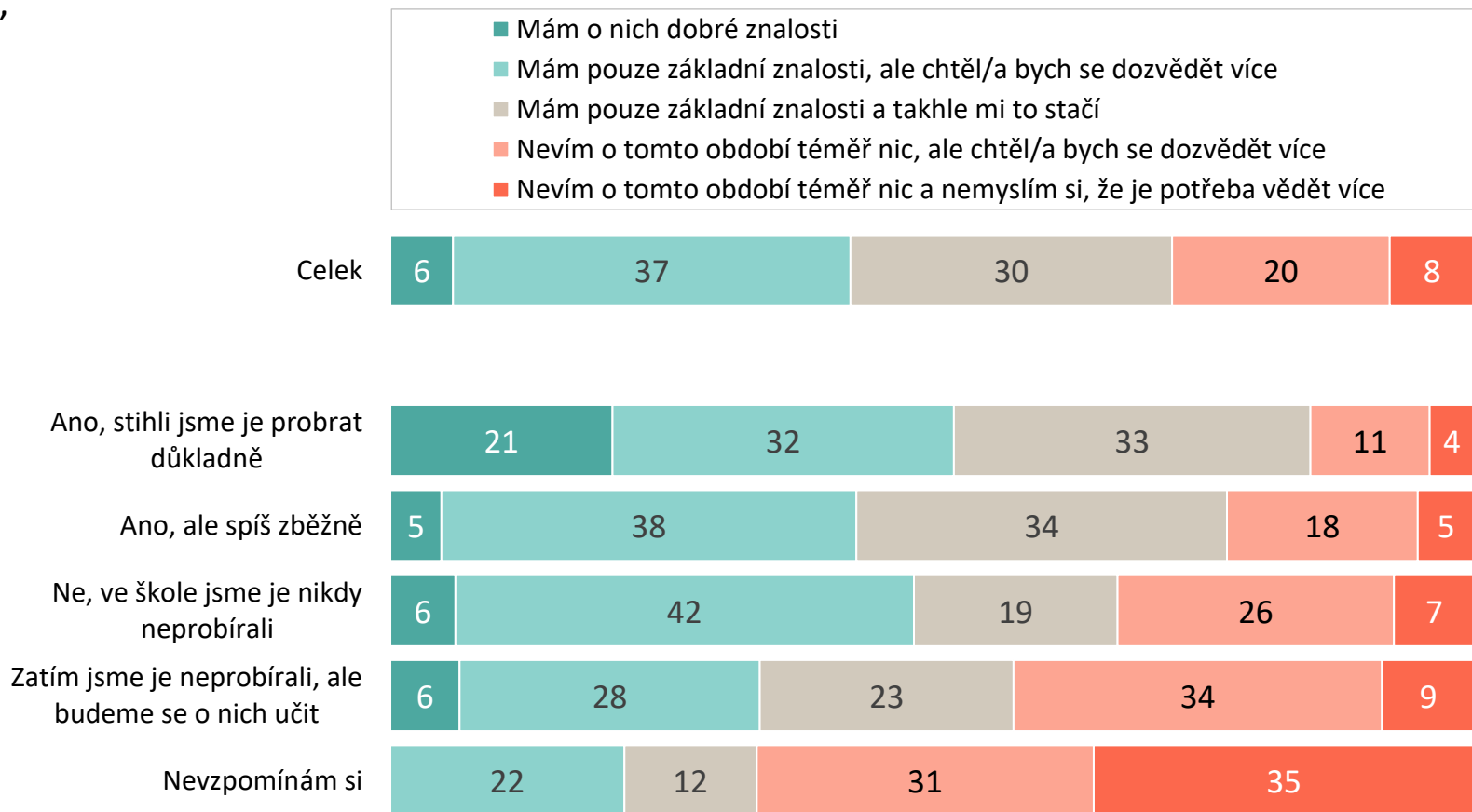
Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Souvislost úrovně výuky s hodnocením vlastních znalostí o 90. letech

Pokud se na hodnocení znalostí podíváme z pohledu školní výuky věnované devadesátkám, je zřejmé, že mladí lidé, kteří uvedli, že toto období ve škole probírali, častěji hodnotí své znalosti jako dobré. Současně ti, kteří devadesátky alespoň zběžně probírali, své znalosti hodnotí lépe než ostatní.

Naopak respondenti a respondentky, kteří uvedli, že si již nepamatují, zda toto období probírali, častěji uvádějí, že moc znalostí nemají a ani je nepovažují za potřebné

„Jak byste ohodnotil/a svoje znalosti o 90. letech?“
- podle „Probírali jste někdy 90. léta ve škole?“



%

Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

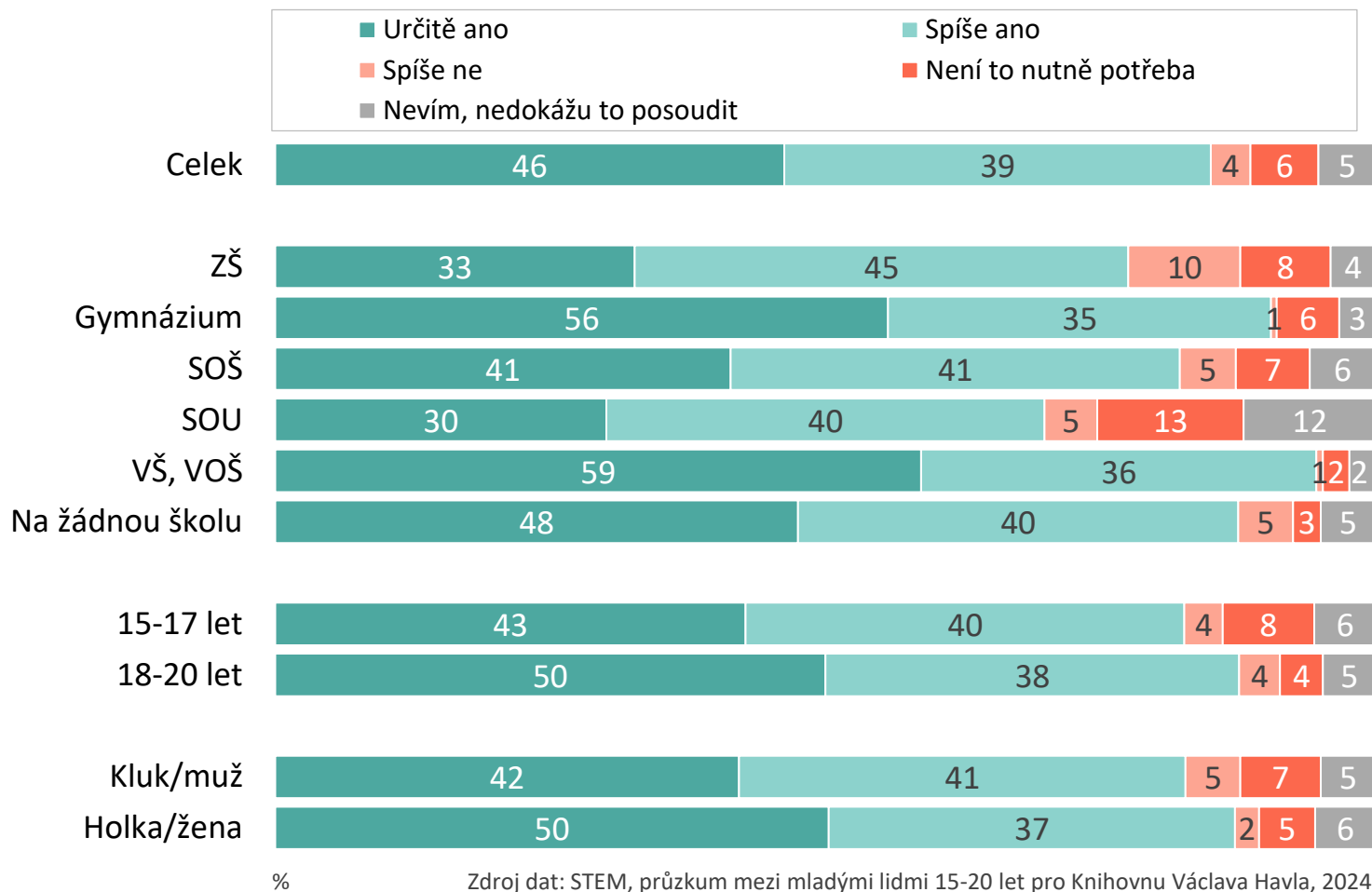
90. léta jako pevná součást výuky dějepisu

Jednoznačná většina mladých lidí (85 %) požaduje, aby 90. léta byla pevnou součástí výuky dějepisu.

Téměř polovina je o tom dokonce rozhodně přesvědčena. Častěji jde o studenty a studentky gymnázií, VŠ a VOŠ, dále také mladé lidi ve věku 18-20 let a ženy.

Mezi žáky a žákyněmi odborných učilišť je mírně nižší podíl těch, kteří výuku o 90. letech považují za důležitou, stále jich je však většina (70 %).

„Myslíte si, že by 90. léta měla být pevnou součástí školní výuky dějepisu?“



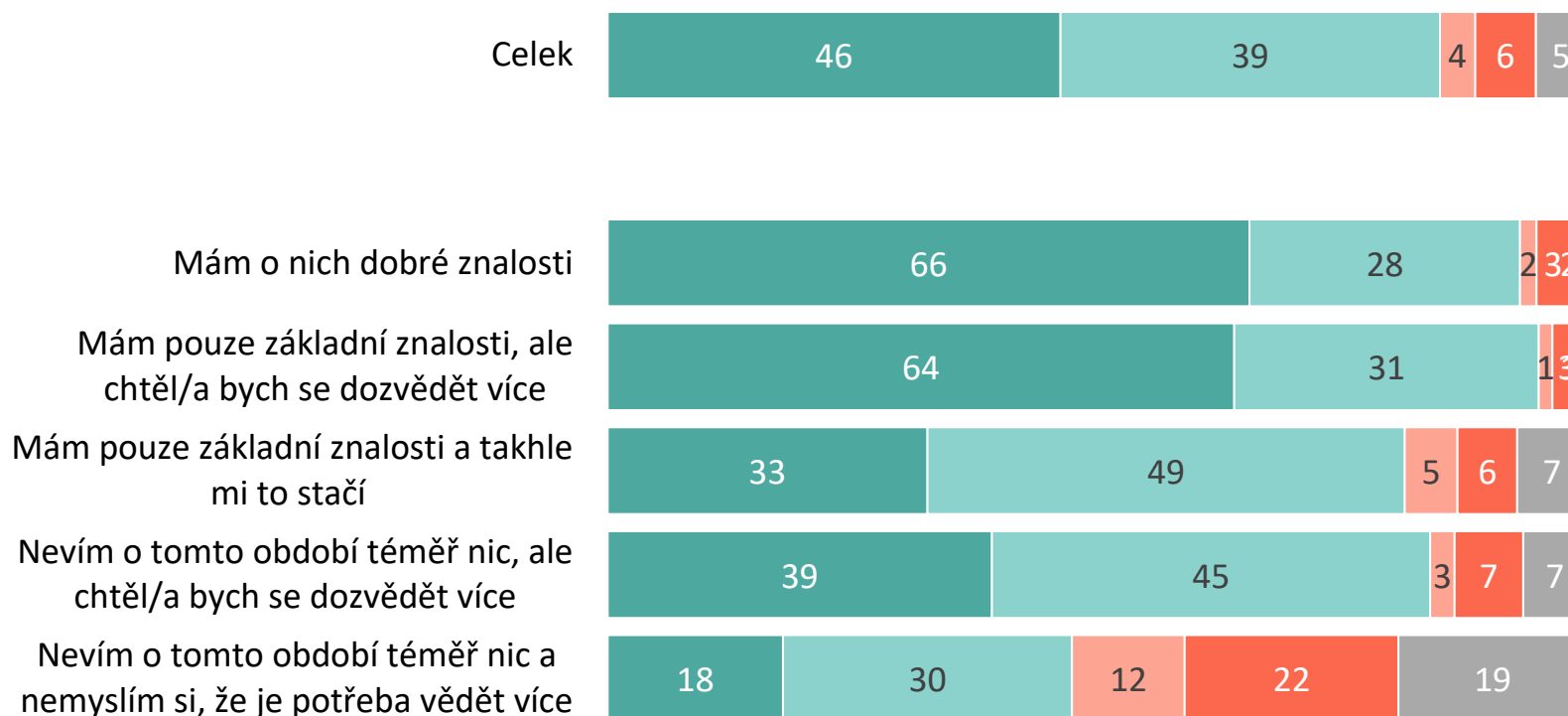
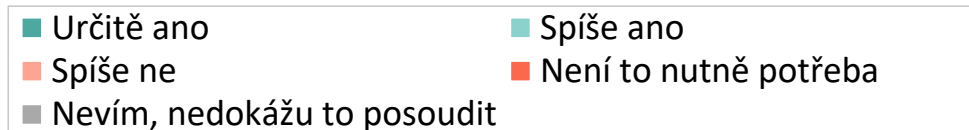
90. léta jako pevná součást výuky dějepisu

Zařazení období 90. let do výuky dějepisu preferují všichni bez ohledu na úroveň znalostí o této době. Výjimkou jsou pouze ti, kteří podle vlastních slov skoro žádné znalosti nemají a nevadí jim to.

Platí ale, že ti, kteří mají buď dobré znalosti, nebo základní, ale chtějí vědět více, jsou ve svém vyjádření ohledně školní výuky kategoričtější a myslí si, že devadesátky rozhodně patří do školních osnov.

„Myslíte si, že by 90. léta měla být pevnou součástí školní výuky dějepisu?“

- podle „Jak byste ohodnotil/a svoje znalosti o 90. letech?“



% Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

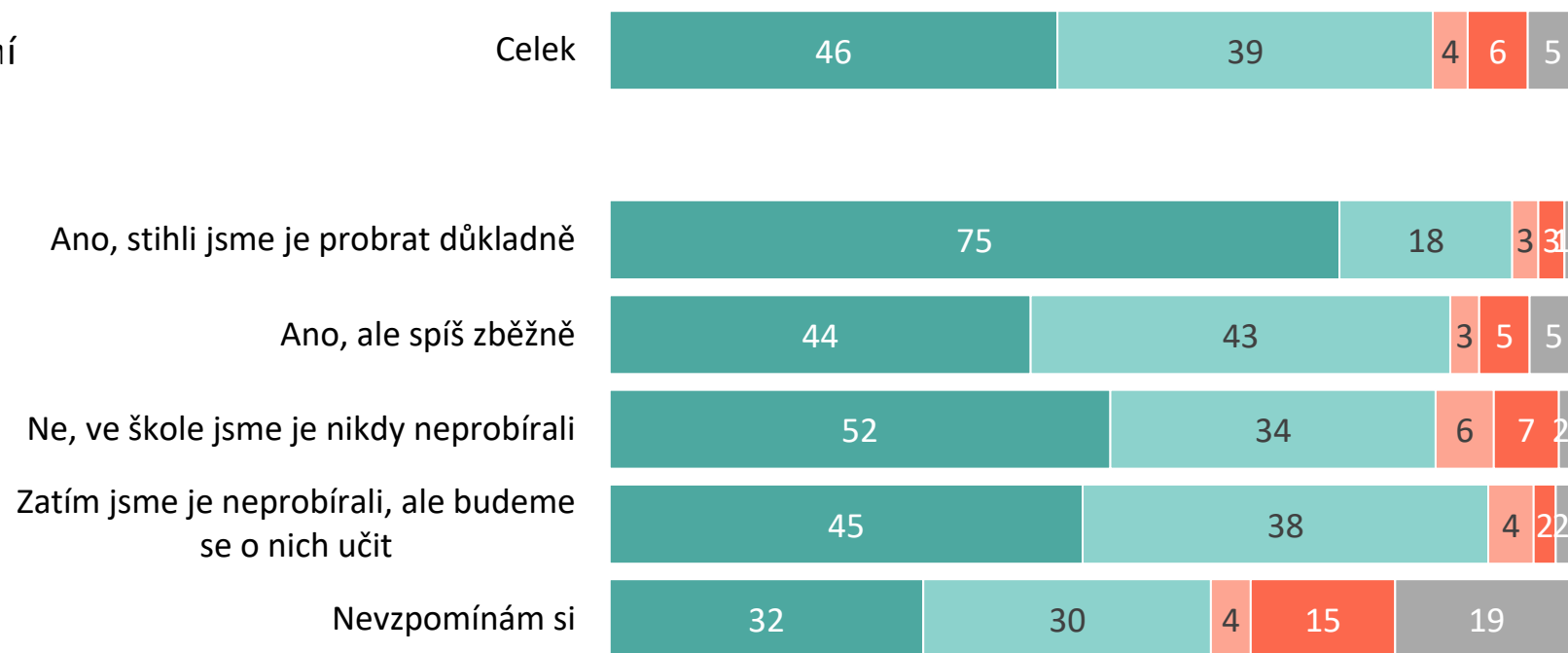
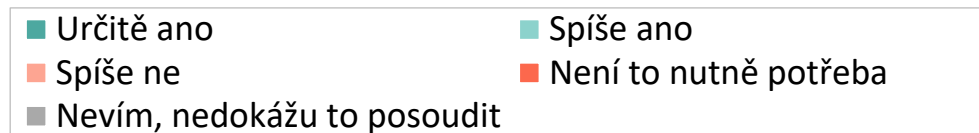
90. léta jako pevná součást výuky dějepisu

Zažitá důkladná pozornost věnovaná období 90. let ve výuce jednoznačně posiluje kategorické přesvědčení, že patří do obsahu výuky dějepisu (75 % odpovědí „určitě ano“).

Ale i ti, kteří se o této době ve škole neučili, by přivítali, kdyby 90. léta byla součástí školní výuky.

„Myslíte si, že by 90. léta měla být pevnou součástí školní výuky dějepisu?“

- podle „Probírali jste někdy 90. léta ve škole“?



% Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Co se stalo (a nestalo) v devadesátkách: test znalostí

Co se stalo (a nestalo) v 90. letech: test znalostí

S největší jistotou mladí lidé vědí o tom, že v 90. letech došlo k rozdělení Československa.

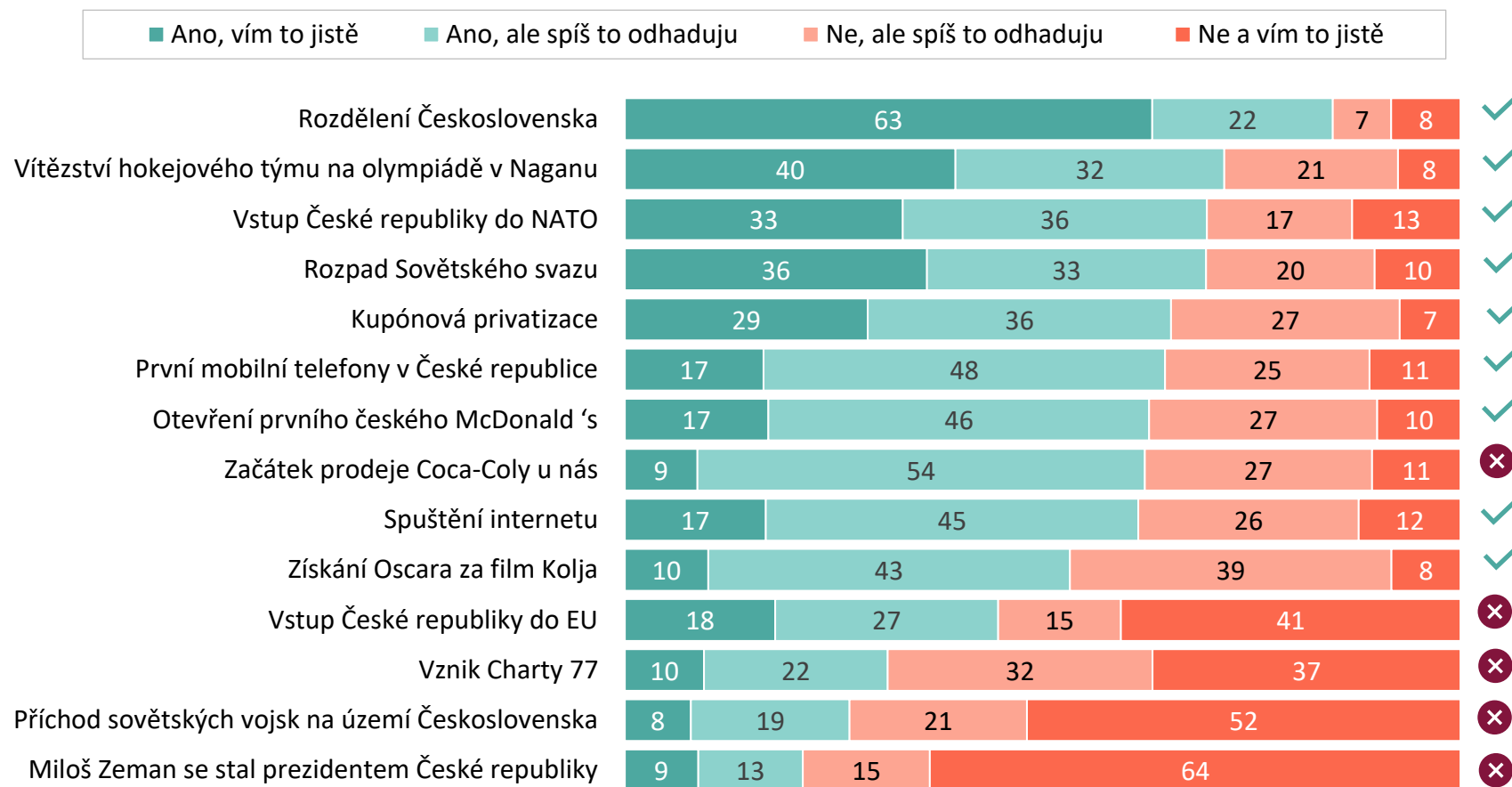
Dobré povědomí mají mladí lidé i o hokejovém úspěchu v Naganu, ale i o vstupu do NATO a rozpadu SSSR.

Správný odhad mají mladí také většinou u mobilních telefonů a internetu či McDonald's. Naopak nesprávně tipují začátek prodeje Coca-Coly, což ale není příliš obecně známá informace.

Ovšem důležité je, že téměř polovina mladých lidí si myslí, že do EU jsme vstoupili již v 90. letech (a zároveň pouze 15 % si je jistých, že to nebylo v 90. letech).

Třetina do devadesátek zařazuje Chartu 77, čtvrtina vstup sovětských vojsk (1968) nebo Miloše Zemana ve funkci prezidenta.

„Staly se podle Vás následující události v 90. letech?“



✓ Stalo se ✗ Nestalo se

Úspěšnost v testu znalostí

Pokud ponecháme stranou míru jistoty nebo odhadu a uvažujeme pouze správné a nesprávné odpovědi, můžeme sledovat, jak „úspěšní“ mladí lidé v odpovědích byli.

Celkově třípětinová většina odpověděla minimálně devět otázek správně.

Třetina dotázaných (31 %) dokonce zvládla uvést správnou odpověď minimálně v jedenácti otázkách z celkových čtrnácti.

Naopak necelá čtvrtina (23 %) dokázala správně odpovědět pouze na sedm nebo i méně otázek.

Znalosti mladých lidí o vybraných událostech 90. let jsou tedy poměrně dobré, i když nijak pevné.

Podíl mladých lidí, kteří uvedli daný počet správných odpovědí



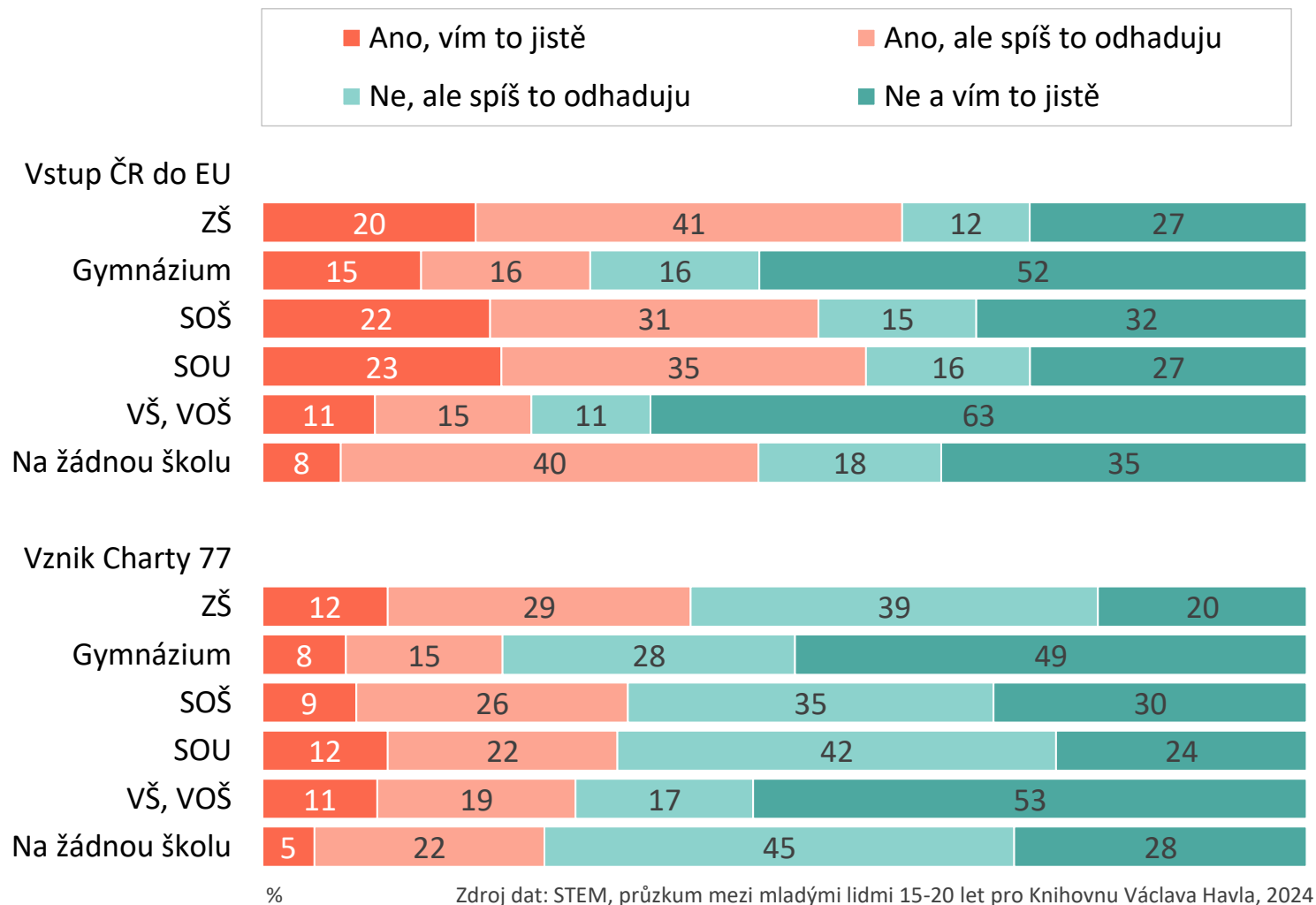
Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Znalosti o 90. letech podmíněné studiem

Míra znalostí o událostech spojených s devadesátkami je významně podmíněna typem školy, kterou mladí lidé aktuálně navštěvují. Studenti a studentky gymnázií nebo vysokých škol častěji (a s větší jistotou) uvádí správnou odpověď.

Ilustrovat to můžeme na dvou událostech, které do 90. let nepatří: vstup do EU a Charta 77, u nichž si minimálně polovina gymnazistů a vysokoškoláků je jista, že se v 90. letech nestaly, u ostatních je to třetina nebo i méně.

Ilustrace rozdílů ve znalostech



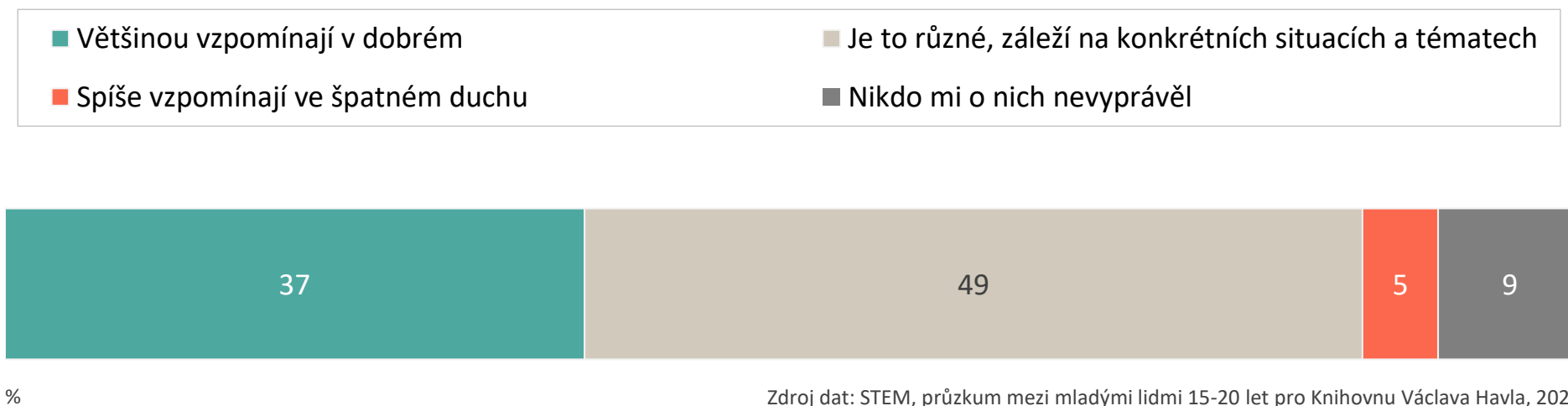
Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

90. léta v rodinných vzpomínkách

90. léta ve vzpomínkách blízkých

Téměř dvě pětiny mladých lidí uvedly, že se na devadesátá léta u nich doma vzpomíná v dobrém. Polovina mladých lidí popisuje vzpomínky svých rodičů nebo prarodičů jako situačně nebo tematicky podmíněné. Jen kritické vzpomínky na období po sametové revoluci připouští pouze malá část (5 %) respondentů.

„Jak Vaši rodiče, prarodiče nebo jiní lidé z rodiny vzpomínají na devadesátá léta, období po sametové revoluci?“

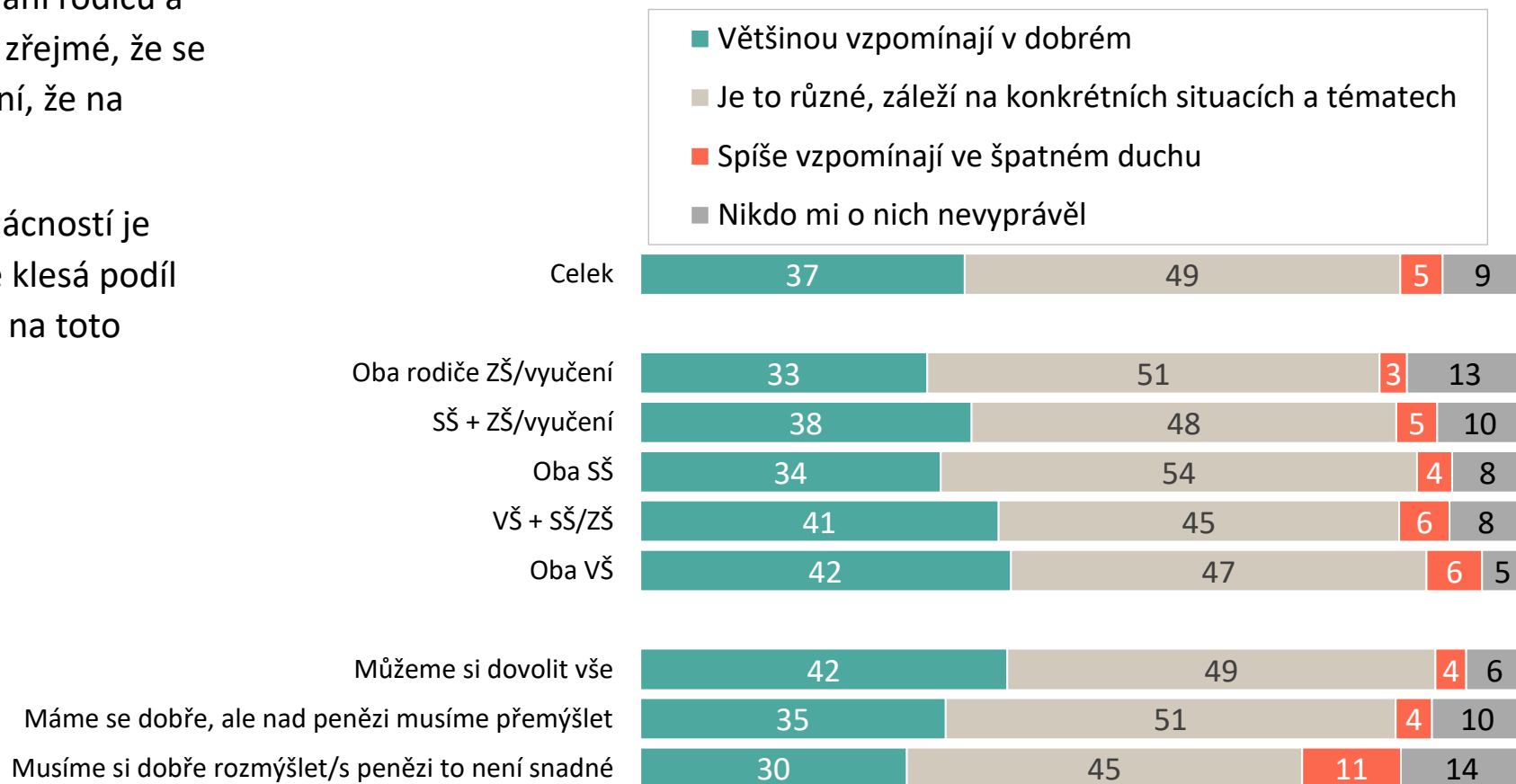


90. léta ve vzpomínkách blízkých podle rodinného zázemí

Pokud se na vzpomínky blízkých týkající se devadesátek podíváme z hlediska vzdělání rodičů a ekonomického zajištění domácností, je zřejmé, že se vzděláním rodičů roste také podíl tvrzení, že na období 90. let vzpomínají v dobrém.

Z pohledu ekonomického zajištění domácností je patrné, že s horší finanční situací mírně klesá podíl respondentů, kteří uvádějí, že se doma na toto období vzpomíná většinou v dobrém.

„Jak Vaši rodiče, prarodiče nebo jiní lidé z rodiny vzpomínají na devadesátá léta, období po sametové revoluci?“



% Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

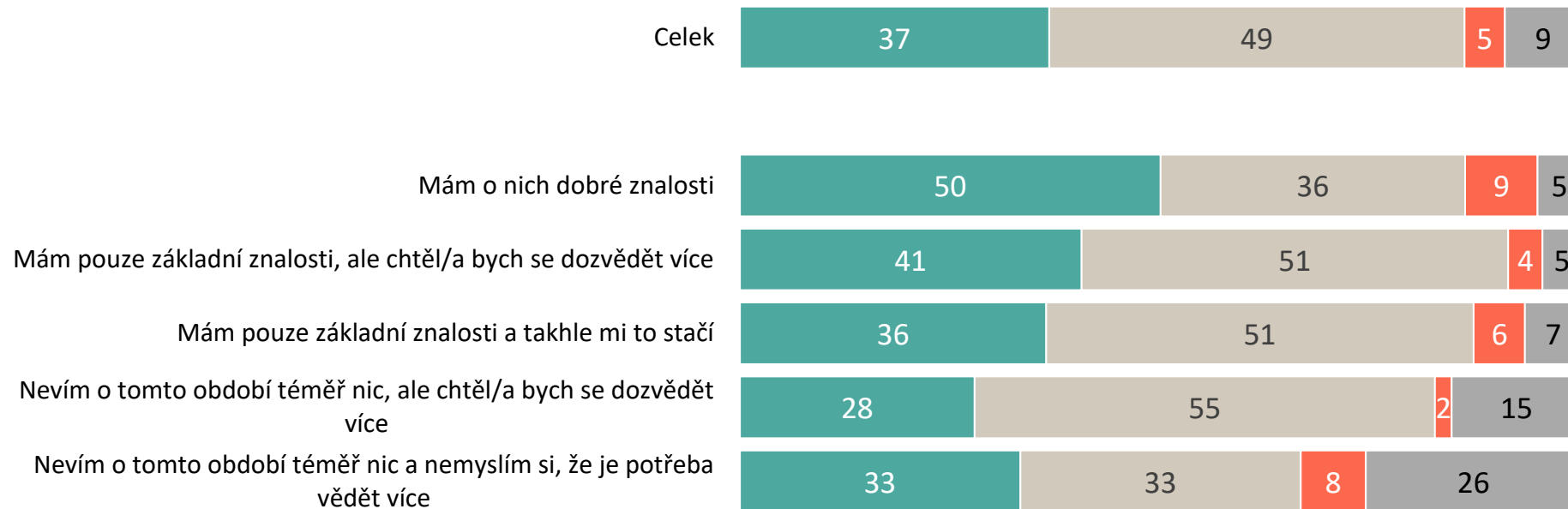
90. léta ve vzpomínkách blízkých podle sebehodnocení znalostí

Mladí lidé, kteří uvedli, že mají o 90. letech dobré nebo alespoň základní znalosti, častěji zmiňují, že se na toto období doma vzpomíná v dobrém.

Naopak ti, kteří dle svých slov o tomto období téměř nic nevědí a nemyslí si, že je potřeba vědět více, častěji uvedli, že jim o devadesátkách doma nikdo nevyprávěl.

„Jak Vaši rodiče, prarodiče nebo jiní lidé z rodiny vzpomínají na devadesátá léta, období po sametové revoluci?“

- Většinou vzpomínají v dobrém
- Je to různé, záleží na konkrétních situacích a tématech
- Spíše vzpomínají ve špatném duchu
- Nikdo mi o nich nevyprávěl



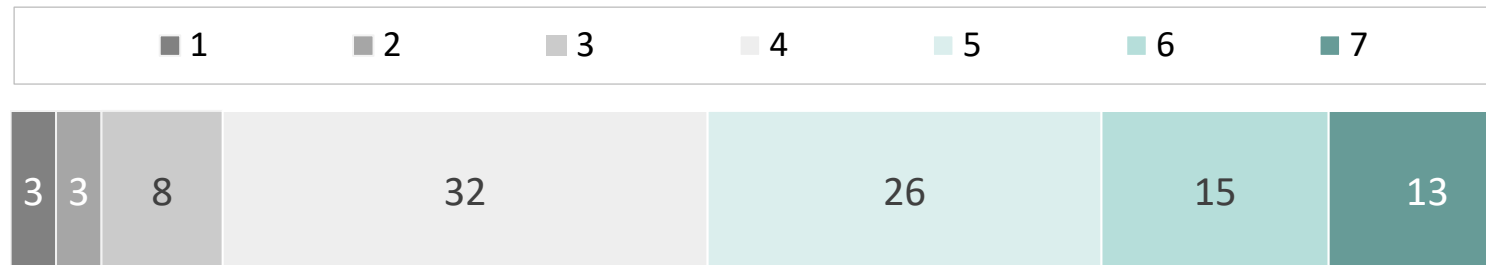
% Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

90. léta: vývoj správným směrem

Při přímém dotazu na to, jak podle jejich pohledu hodnotí rodiče a prarodiče 90. léta, reflektuje polovina mladých (54 %) pozitivní přístup svých blízkých k devadesátkám jako období, kdy šel vývoj společnosti správným směrem. Opačný přístup vidí ve své rodině pouze 14 %. Třetina pak zvolila nevyhraněné hodnocení.

„Na dobu 90. let je možné se dívat různě. Ke kterému z následujících výroků se spíše přikláníte?“

Pro mé rodiče a prarodiče jsou 90. léta obdobím, kdy se vývoj ve společnosti ubíral špatným směrem.



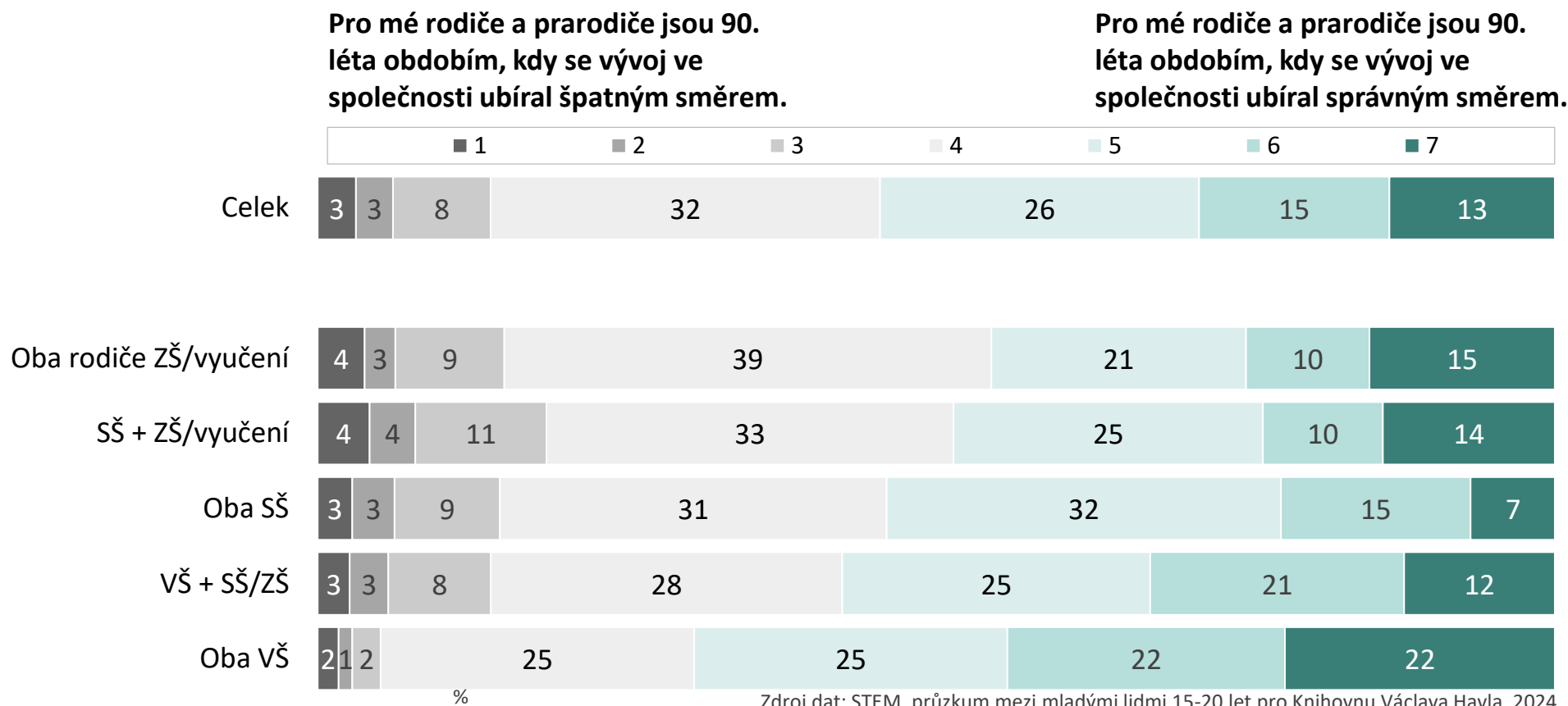
Pro mé rodiče a prarodiče jsou 90. léta obdobím, kdy se vývoj ve společnosti ubíral správným směrem.

%

Rodinné hodnocení 90. let souvisí se vzděláním rodičů

Se zvyšujícím se vzděláním rodičů se zvyšuje podíl mladých lidí, kteří vypovídají, že se v jejich rodině na dobu 90. let vzpomíná pozitivně jako období vývoje správným směrem.

Doplňme, že ti mladí lidé, kteří uvedli, že se v jejich rodině na dobu 90. let vzpomíná rozmanitě, se v hodnocení vývoje častěji přiklánějí k tomu, že jejich rodiče a prarodiče 90. léta hodnotí příznivě, než že je kritizují (46 % vs. 16 %).



Postoje mladých lidí ke společenským změnám 90. let

Postoje ke společenským změnám (1/2)

Mladá generace hodnotí celkem příznivě přínos 90. let pro současnost. Jednoznačná většina lidí ve věku 15 až 20 let se shoduje na tom, že vývoj po roce 1989 přinesl pozitivní změny jako otevření hranic (77 %), rozmach svobodných médií (75 %) a správnou orientaci v zahraniční politice směrem na Západ, na vstup do NATO a EU (75 %). Mladí také pozitivně vnímají rozšíření občanské participace prostřednictvím spolků a neziskových organizací (67 %) a obecně vybudování nové demokratické struktury, která funguje dodnes (63 %).

Méně jednoznačné postoje jsou v pohledu na změny v ochraně životního prostředí, kde pětina mladých lidí nesouhlasí s tím, že byly přijaty důležité zákony, které vedly ke zlepšení stavu životního prostředí (a čtvrtina to nedokáže posoudit).

V případě negativních jevů 90. let a jejich vlivu na současnost je nejvíce těch, kteří si s chováním tehdejších politiků spojují korupci a osobní obohacování (57 %). Dále zhruba polovina kritizuje, že rychlé ekonomické reformy vedly k velkým sociálním rozdílům (souhlasí 49 %), nebo že se majetek nespravedlivě koncentroval v rukou několika málo jedinců (rovněž 49 %).

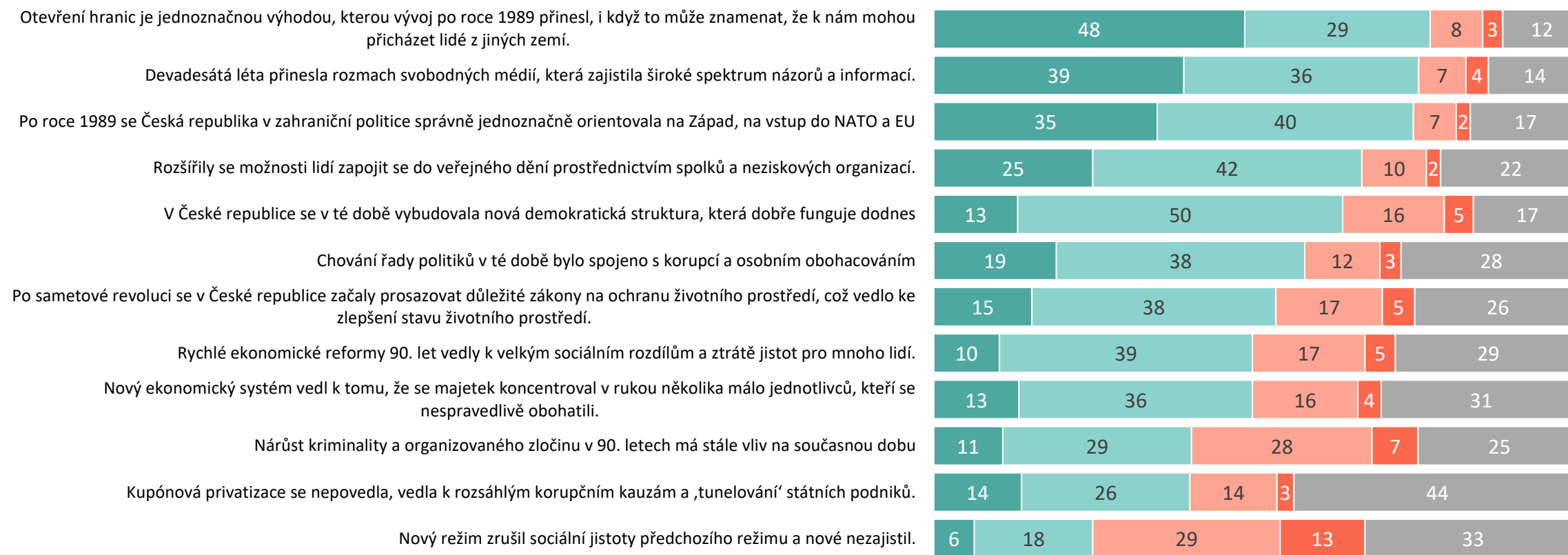
Rozporný pohled mladé generace zjišťujeme u vlivu nárůstu kriminality a organizovaného zločinu, kdy si 40 % myslí, že vývoj kriminality v 90. letech má stále vliv na dnešek, naopak 35 % tento přístup odmítá (a 25 % to nedokáže posoudit).

Nejvyšší podíl odpovědí „nevím, nedokážu posoudit“ (44 %) je v případě hodnocení, zda se kupónová privatizace povedla či nikoliv.

Postoje ke společenským změnám (2/2)

„O změnách, které se odehrály v 90. letech, lidé říkají různé věci, hodnotí tu dobu různým způsobem. Jak to vidíte Vy, souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícími tvrzeními? Nejde nám o přesné zhodnocení nebo přesné znalosti, stačí Váš pocit nebo to, co víte z doslechu.“

■ Určitě souhlasím ■ Spíše souhlasím ■ Spíše nesouhlasím ■ Určitě nesouhlasím ■ Nevím, nedokážu posoudit



% Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Rozdíly v postojích ke společenským změnám (1/2)

Do postojů mladých lidí k dopadům společenských změn 90. let se promítá typ jejich vzdělání. Na jedné straně studenti a studentky gymnázií a vysokých škol oceňují svobody, které devadesátky přinesly (otevření hranic, svobodná média, zakládání spolků a neziskových organizací), dále zahraničně politickou orientaci země. Studenti a studentky VŠ specificky nejčastěji kritizují korupční chování politiků.

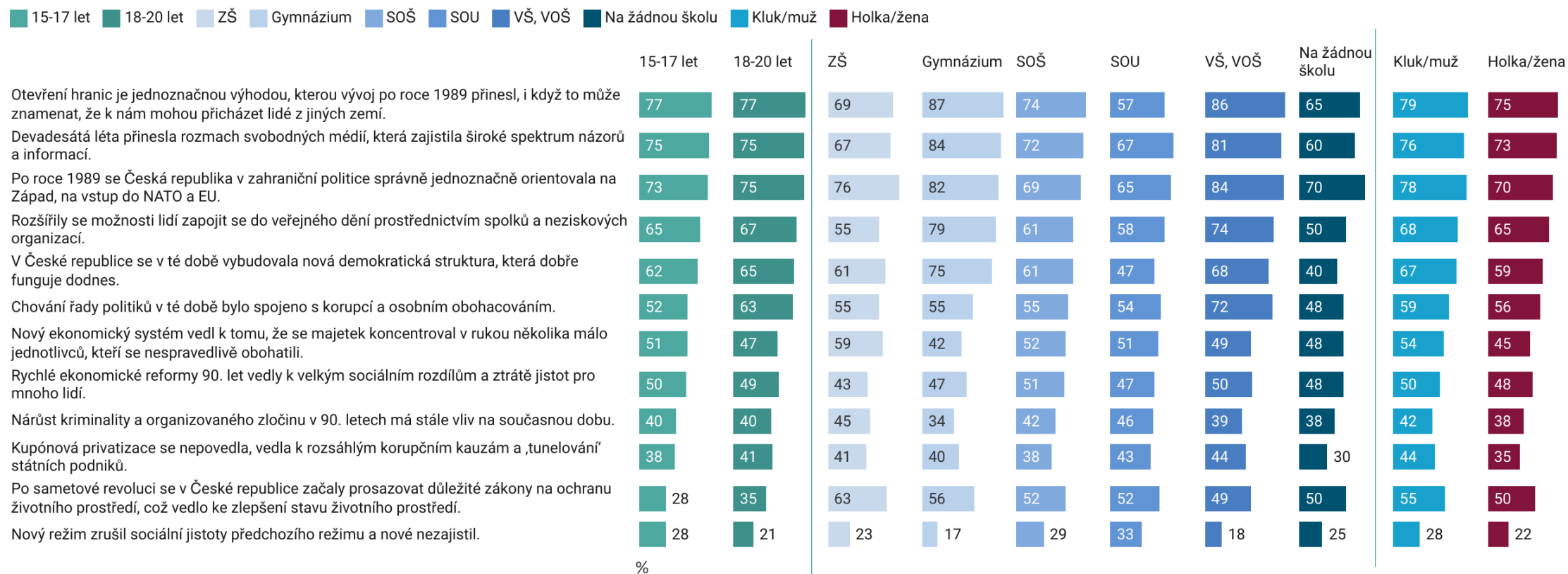
Naopak žáci odborných učilišť méně často oceňují otevření hranic nebo ustavení demokratických struktur, které dodnes dobře fungují.

Mezi mladými lidmi naopak nejsou zásadní rozdíly podle věkového rozdělení. Pouze v případě korupce a osobního obohacování politiků je mírně více lidí ve věku 18-20 let, kteří s tímto tvrzením souhlasí (63 % vs. 52 % ve skupině 15-17 let).

Mladí muži ve vyšším podílu než mladé ženy oceňují správnou zahraničně politickou orientaci a ustavení demokratických struktur (ovšem i mezi ženami mají tyto postoje jasnou většinu). Muži také častěji kritizují ekonomickou transformaci.

Rozdíly v postojích ke společenským změnám (2/2)

„O změnách, které se odehrály v 90. letech, lidé říkají různé věci, hodnotí tu dobu různým způsobem. Jak to vidíte Vy, souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícími tvrzeními? Nejde nám o přesné zhodnocení nebo přesné znalosti, stačí Váš pocit nebo to, co víte z doslechu.“ (podíl odpovědí „určitě“ + „spíše souhlasím v %)



Created with Datawrapper

Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024

Devadesátá léta jako historie?

Nadpoloviční většina mladých lidí se spíše přiklání k názoru, že 90. léta stále ovlivňují současnost (53 %). Čtvrtina zastává středový, nevyhraněný postoj. Ovšem pětina mladých lidí (22 %) označuje toto období již za historii bez propojenosti na dnešní dění.

„Na dobu 90. let je možné se dívat různě. Ke kterému z následujících výroků se spíše přikláníte?“

90. léta jsou jasně historickou, která již na současnost nemá vliv.



90. léta ještě nejsou historickou kapitolou a mají stále vliv na současnou dobu.

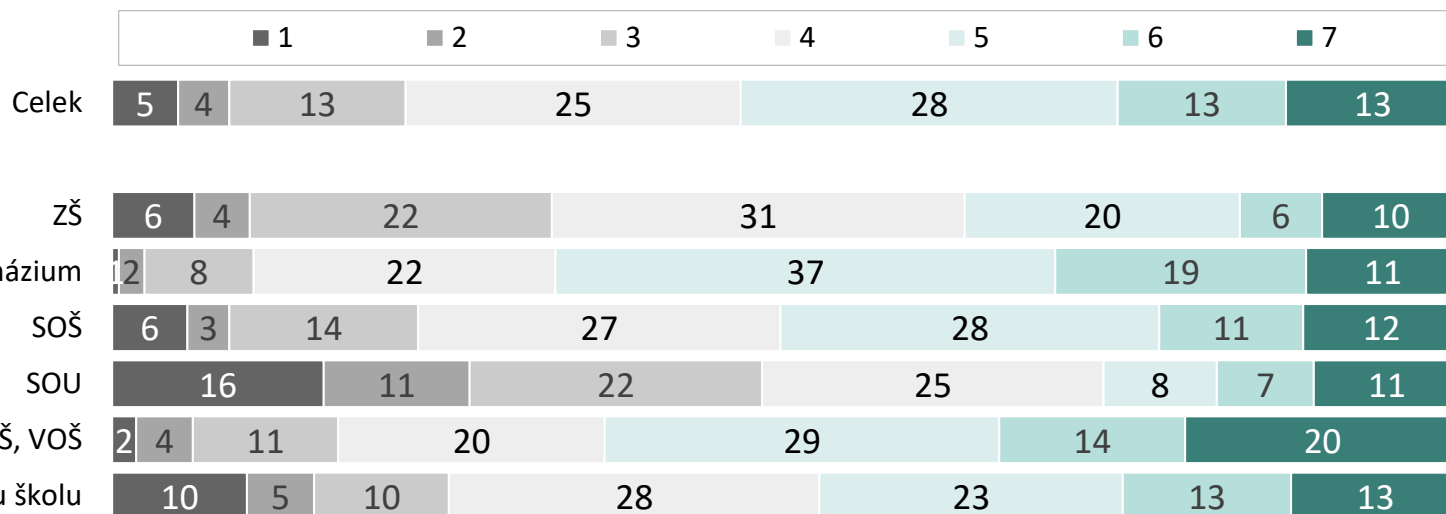
%

90. léta: historie vs. trvající vliv na současnost

Pro žáky a žákyně odborných učilišť je významně častěji období 90. let historickou kapitolou bez vlivu na současnost. Opačně to vidí studenti a studentky gymnázií a vysokých škol, dále pak také ti, kteří bez ohledu na úroveň jejich znalostí o této době mají přání se dozvědět více.

90. léta jsou jasně historickou, která již na současnost nemá vliv.

90. léta ještě nejsou historickou kapitolou a mají stále vliv na současnou dobu.



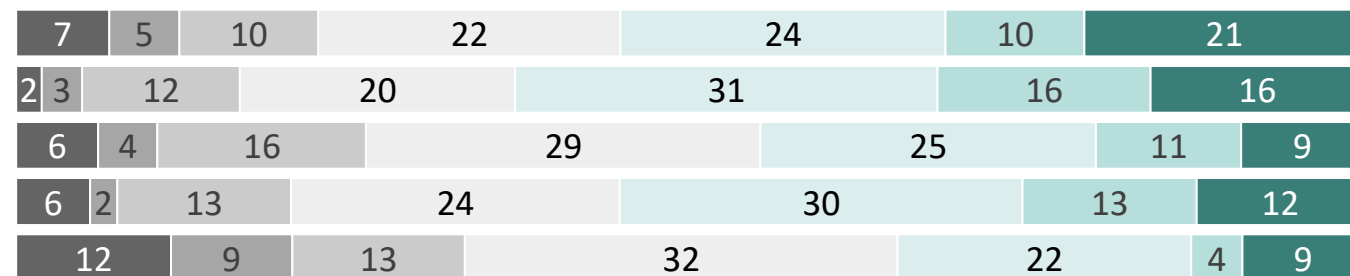
Mám o nich dobré znalosti

Mám pouze základní znalosti, ale chtěl/a bych se dozvědět více

Mám pouze základní znalosti a takhle mi to stačí

Nevím o tomto období téměř nic, ale chtěl/a bych se dozvědět více

Nevím o tomto období téměř nic a nemyslím si, že je potřeba vědět více



%

Zdroj dat: STEM, průzkum mezi mladými lidmi 15-20 let pro Knihovnu Václava Havla, 2024



Zadavatel:

Knihovna Václava Havla

Zpracovatel:

STEM Ústav empirických výzkumů, z.ú.

Kontakt:

Jitka Uhrová, jitka.uhrova@stem.cz

Klára Zajíčková, klara.zajickova@stem.cz

www.stem.cz

© 2024 STEM, z. ú.